

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Disputationes|| ROBERTI BELLAR-||MINI E SOCIETATE
IESV,|| DE CONTROVERSIIS CHRISTIANAE|| FIDEI,
ADVERSVS HVIVS TEM-||poris Hæreticos,||**

Tribus Tomis comprehensæ.||

DE SACRAMENTO|| POENITENTIAE.|| QVATVOR LIBRIS COM-||REHNSA.||

Bellarmino, Roberto Francesco Romolo <Heiliger>

Ingolstadii, [1599]

VD16 B 1607

XII. Contritionem causam esse remissionis peccatorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-54092](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-54092)

Hæc & similia passim apud sanctos Patres inueniuntur quæ quidem non eo solum toto animo amplectenda sunt quod (vt diximus) contritio eo sit vtilior, quo est maior: sed etiam quia periculum est, ne homo se ipse fallat; & dum se acriorem & intensam contritionem excitare non satagit, reuera ne appreciatiuè quidem toto corde crimina detestetur.

CAPVT XII.

Contritionem causam esse remissionis peccatorum.

SEPTIMA controuersia ordine sequitur, Verum contritio peccata remittat. Lutherani etiam contritionem requirant ad remissionem peccatorum, ramen non ferunt, vt contritio dicatur causa iustificationis; quod ideo faciunt, ne vlla ratione fidei derogetur, cui soli iustificationem tribuunt.

Lutherus in assert. artic. 12. posteaquam docuerat fidei iustificare, etiam si per impossibile homo non esset contritus; subiungit: *Dixi autem, per impossibile, quia satis super dictum est, fidem sine contritione esse non posse, cum gratia non infundatur sine magna concussione anime: Solut enim fidei virtutem declarare, & commendare, quam sola faciat ad remissionem peccatorum, & iustificationem pacis. Quod dico, ne quis me putet contritionem, seu perturbationem illam cordis in cognitione peccatorum suscitaram, negare. Volo eam, sed dico eam non operari iustificationem, aut remissionem peccatorum: fides enim in Verbum Dei, iustificat & purgat.* Ioannes Caluinus lib. 3. Institut. cap. 4. §. 3. *Diximus, inquit, & nos quodam loco, nunquam sine Pœnitentia obuenire peccatorum remissionem; sed simul adiecimus, Pœnitentiam non esse causam remissionis peccatorum.* Martinus Kemnitius lib. 2. par. Exam. pag. 960. *Impetrationem, inquit, & reconciliationem cum Deo, manifestè tribuunt (Catholici) actus seu operi contritionis nostræ: & quidem ante Absolutionem, quæ est vox Euangelij, gratis propter meritum Christi annunciatæ. & impertiens fidei reconciliationem cum Deo, & remissionem peccatorum. Quid verò aliud est hoc, quam reconciliationem cum Deo, & remissionem peccatorum adimere Euangelio, & fidei*

fidei, immò gratuita misericordia Dei, & merito Christi: & transferre illam in merita nostrorum operum?

At Catholici communi consensu docent, contritionem causam esse remissionis peccatorum: quod idem Tridentinū Concilium docet, tūm sess. 6. cap. 6. tūm sess. 14. ca. 4. Ex quibus etiam locis intelligere licet, duobus modis cōtritionem causam esse iustificationis: quia videlicet disponit ad iustificationem, & impetrat remissionem peccatorum. Sess. 6. cap. 6. numerat Concilium actum pœnitentiæ inter dispositiones iustificationis: & quia dispositio non solum se tenet ex parte materiæ, sed etiam ex parte agentis; ideo actus Pœnitentiæ quatenus ab auxilio gratiæ, & libero arbitrio procedit, & hominem disponit ad iustificationem, ipsius iustificationis causa dici potest aliquo modo etiam efficiens. Sess. 14. cap. 4. idem Concilium scribit, contritionem omni tempore necessariam fuisse ad veniam impetrandam: porro impetrare, est esse etiam aliquo modo causam.

Theologi Scholastici in eo solum dissentire videtur, quod nonnulli volunt actum Pœnitentiæ, ut etiam actum fidei & dilectionis, esse dispositionem ad remissionem peccatorum, sed non meritum neque de condigno, neque de congruo remissionis peccatorum: & huius sententiæ sunt Ioannes Capreolus in secundo Sentent. dist. 40. quæst. v. a. i. c. a. & Dominicus à Soto lib. 2. de natura & gratia, ca. 4. At alij, ut plurimum, non solum dispositionem, sed etiam meritum de congruo iustificationis esse volunt eiusmodi actus: quæ sententia est Magistri Sententiarum in 2. lib. Sentent. dist. 27. & S. Thomæ in 2. dist. 27. quæst. 4. ad 4. Alberti in primum, dist. 41. art. 2. ad quintum. S. Bonaaventuræ in 2. dist. 28. art. 2. quæst. 3. & in 4. dist. 15. art. 1. quæst. 5. Præterea Scoti, Durandi, Gabrielis, & aliorum, in 2. dist. 28. & ex recentioribus Andrea Vegæ lib. 8. in Concilium Tridentinum, decem ultimis capitibus, & in opusculo de iustificatione quæst. 7. Et quamvis posterior hæc sententia nobis verior, & Scripturis ac Patribus conformior videatur, tamen in eo potissimum laborabimus, ut probeamus, Pœnitentiæ siue cōtritionem causam esse remissionis peccatorum, quidquid sit de vocabulo meriti.

Habemus PRIMVM diuinas literas, ad quarum apertissima testimonia nullam adhuc legi Aduersariorum respon-
sionem.

tionem. Ezech. cap. 18. *Cum auerterit se impius ab impietate sua, ipse animam suam uiuificabit.* Quid clarius? an uiuificare animam suam, non est aliquid facere ad propriam iustificationem? In eodem capite: *Facite, inquit, uobis cor nouum & spiritum nouum.* quomodo autem faciat homo sibi cor nouum, & spiritum nouum, paulò antè Propheta explicauerat dicens: *Conuertimini, & agite Pœnitentiam: prosterne uos uobis omnes prauaricationes uestras.* Quod si dum conuertimur, & Pœnitentiam agimus, facimus nobis cor nouum & spiritum nouum; quis inficiari potest, conuersionem, & Pœnitentiam causam esse iustificationis?

Ionæ 3. *Et uidit Deus opera eorum, quia conuersi sunt de uia sua mala, & misertus est Deus super malitia, quam inuenit in eis, & non fecit.* Hoc certè loco causam redditur cur misertus sit Dominus Niniuitarum, quia conuersi sunt de uia sua mala, & Pœnitentiæ opera fecerunt.

Psal. 50. *Sacrificium Deo spiritus contribulatus.* Ad sacrificium Deum placare, & gratiam impetrare solet: & idem subiungitur: *Cor contritum & humiliatum Deus non despicies.*

Danielis 4. *Peccata tua elemosynis redime.* Tobias. *Elemosyna à morte liberat, & ipsa est, qua purgat peccata.* Hæc loca non videntur intelligenda de elemosyna quocunque animo facta: nam qui in peccato perseverare uolunt, nunquam per elemosynas saluabuntur. Neque intelligi possunt de elemosynis iustorum, qui pœnas temporarias post culpæ remissionem, iuxta Catholicorum sententiam, redimunt: siquidem Nabuchodonosor, quem Daniel alloquitur, impius erat; & Angelus apud Tobiam non tribueret elemosynæ vim liberandi à morte, si de iustorum tantùm elemosynis loqueretur. Quare loca illa de elemosynis pœnitentium intelligenda sunt, qui saltem ex congruo per cōtritionem & opera Pœnitentiæ, Dominum placant.

Lucæ 7. *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilectum.* Hoc loco dilectio, siue contritio ex dilectione, quam lachrymæ testabantur, apertissimè dicitur esse causa remissionis peccatorum: siquidem particula illa *quoniam* causalis est.

Sed accedant testimonia Patrum; qui passim per contritionem peccata deleri, abluï, purgari dicunt: item cōtritione Deum placari, eiq̄ue satisfieri affirmant: denique contritionem meritum, ac pretium appellare non verentur.

TERTULLIANVS libr. 4. in Marcionem, ante medium: *Vide*, inquit, & Achab Regem maritum Iezabel, reum idololatria, & sanguinis Nabutha, Veniam meruisse Pœnitentia nomine. Et in libro de Pœnitentia: *Pœnitentia*, inquit, *Dominus mitigatur*. ORIGENES hom. II. in cap. 20. Leuitici: *Purgatio*, inquit, *peccati per Pœnitentiam constat: quam Viri quis dignè gerat, ita vt mereri pro ea Veniam possit, & videto*. CYPRIANVS in serm. 5. de lapsis, extremo, posteaquam dixerat, Pœnitentiam esse medicinam peccati, & per eam Dominum placari; & ad veram contritionem fuerat cohortatus, ita sermonem claudit: *Qui sic Deo satisfecerit, qui Pœnitentia facti sui, qui pudore delicti, plus Virtutis & fidei de ipso lapsus sui dolore conceperit, exauditus & adiutus à Domino, quam contristauerat, letam faciet Ecclesiam; nec iam solum Dei Veniam merebitur, sed coronam*. Quibus verbis docet, vera contritione satisfieri Deo, & veniam impetrari, vt inde iustificatus homo, etiam ipsam glorię coronam per martyrium, vel alia sancta opera mereatur. ATHANASIVS in libro de Virginitate, vltra medium: *Vide*, inquit, *quale remedium in lachrymis: specta, quaso, quam iniquitatem delenerint. Quid enim terribius hoc vitio? quippe qui ter iurando Dominum abnegauerat, tantum tamen scelus per lachrymas deleuit*. BASILIVS in sermone de Pœnitentia: *Statim*, inquit, *David ad pharmacum properauit. vbi contritionem pharmacum peccati appellat. Et infra: Tertio Dominum Petrus negauit; lachrymatu est; flexerunt lachryma eum, qui nostri misertus est*. Et in epistola ad Virginē lapsam, in fine, dicit per Pœnitentiam purgari animam: & in libro de vera virginitate, vltra medium: *Pœnitentia*, inquit, *certum est relaxari peccata*. AMBROSIVS lib. 2. de Pœnitentia, cap. 3. loquens de filio prodigo: *Tam cito*, inquit, *Veniam meretur, vt Venienti, & adhuc longè posito occurrat Pater, & osculum tribuat, quod insigne est sacre pacis*. Et lib. 10. in Lucam, in illud Luc. 22. *Respexit Dominus Petrum, &c. Lachryma*, inquit, *Veniam non postulant, sed merentur*. Et infra: *Et tu si Veniam*

Veniam

Veniam vis mereri, dilue culpam lachrymis tuam. Et Pœnitentia in Psalm 37. *Quis dubitet affligere animam suam, cum Prophetam tantus afflixerit, soluens pretium lachrymarum pro redemptione peccati?* EPHREM in lib. de die Iudicij, cap. *Compunctio, inquit, sanitas anima est, illuminatio mentis, et compunctio remissionem delictorum nobis acquirit.* HIERONYMVS in Epitaphio Fabiolæ, explicans contritionem et pœnitentiam eius: *Quæ peccata, inquit, stetit iste non purgare, quas inueteratas maculas hæc lamenta nõ abluant?* Et infra: *O, felix Pœnitentia, qua ad se Dei trahit oculos.* Et in libro contra Pelagianos: *Qui peccata, inquit, simpliciter confitentur, merentur humilitate clementiam Saluatoris.* IOANNES CHRYSOSTOMVS in 2. lib. de compunctio cordis: *Scilicet, inquit, cordis compunctio, quæ sicut ignis, omne anima vitium perurit, et adimit: et quantacumque in ea reperit malum, abstergit et niuersa, et penitus delet.* AVGVSTINVS in epist. 54. ad Macedonium: *Quosdam, inquit, à societate remouemus Altaris, ut pœnitendo placare possint, quem peccando contempserant.* Et in Psalm. 50. *Ninivita, inquit, Pœnitentiam egerunt, et certam misericordiam meruerunt, cui sententiæ GRÆGORIVS subscribit lib. 3. ca. 4. in primum librum Regum, in hæc verba: Ninivita dum veluti pro difficili reconciliatione, quam ut Pœnitentia se deiciunt, omnipotentis Dei misericordiam facile meruerunt.*

Habemus igitur ex testimoniis veterum, contritionem et Pœnitentiam verè causam esse iustificationis, cum peccata deleat, abluat, abstergat, sanet, cum Deum placet, illi satisfaciat, eius misericordiam impetret, ac suo modo mereatur.

DENIQVE adferri potest etiam duplex ratio. PRIMÆ ratio peccatoris pœnitentis non est inanis apud Deum, sed eum placat, & veniam impetrat, ut patet exemplo Publicani Luc. 18. multò igitur magis cõuersio, ac Pœnitentia, quæ orationis est causa, non erit inanis, sed aliquid faciet ad remissionem impetrandam. SECUNDÆ, actus Pœnitentiæ à Spiritu sancto est, ut aduersarij concedunt, & ad iustificationem disponit; ergo suo modo causa est iustificationis: neque enim Spiritus sanctus per eiusmodi actum nos disponens, nihil facit, aut nullius pretij siue meriti est, quod facit in ordine ad iustificationem.

SED obiiciunt Aduersarij. Si contritione nostra iustificamur, quomodo gratis iustificari nos dicit Apostolus? si contritio iustificatione meretur, cur non potius redditur, quam donatur?

RESPONDEO, quod ad similem obiectione olim respondit AVGVSTINVS: ideo gratis nos iustificari, licet contritionis merito iustificemur, quia ipsa contritio donum Dei est; ille enim non gratis iustificaretur, qui ex opere proprio, id est, solius liberi arbitrij viribus acquisito, iustificaretur: Non dicat, inquit AVGVSTINVS in epist. 106. *sibi; Si ex fide, quomodo gratis? quod enim fides meretur, cur non potius redditur, quam donatur? Non dicat ista homo fidelis, quia cum dixerit; Ut merear iustificationem, habeo fidem: respondetur ei; Quid enim habes, quod non accepisti? Cum ergo fides impetrat iustificationem, non gratiam aliquid meriti precedit humani, sed ipsa gratia meretur augeri, & aucta mereatur & perfici.* Hęc ille, vbi meritum humanum, vocat opus ex solo libero arbitrio factum, sine speciali videlicet gratia Dei excitante & adiuuante: qua significatione accipiendo meritum, passim affirmat contra Pelagianos, gratiam non secundum merita nostra dari; ut videre licet in hac ipsa epist. 106. & in præcedente, & sequente; & præfatione in Psalm. 31. & libro de gratia & libero arbitrio, cap. 6. 7. & 8. vbi ante iustificationem nulla agnoscit merita, nisi mala. Sed nusquam negat, ex operibus cum auxilio Dei speciali factis, ut ex actibus fidei, orationis, pœnitentiæ, & similibus, non posse nos mereri aliquo modo ipsam remissionem peccatorum, & gratiam bene operandi: quin potius id apertissime confitetur, epist. 105. *Nec ipsa, inquit, remissio peccatorum sine aliquo merito est, si fides hanc impetrat. Neque enim nullum est meritum fidei, qua fide ille dicebat: Deus, propitius esto mihi peccatori; & descendit iustificatus merito fidelis humiliatus, quonia qui se humiliat, exaltabitur.* Restat igitur ut ipsam fidem, unde omnis iustitia sumit initium, non humano, quo isti extolluntur, tribuamus arbitrio, nec illis præcedentibus meritis, quoniam inde incipiunt bona quacunque sunt merita: sed gratuitum Dei donum esse fateamur, si gratiam veram, id est, sine meritis cogitamus. Et epist. 106. *Si quis dixerit, quod gratiam bene operandi fides mereatur; negare non possumus, immo gratissimè confitemur.*

NEQUE

NEQUE verum est, quod quidam dicunt ab AVGVSTINO retractatam fuisse istam propositionem, Fides meretur iustificationem; quâdo retractavit illam: *Initium fidei est ex nobis*; lib. 1. Retract. cap. 23. Nam in epist. 105. & 106. vbi maxime contendit, initium fidei non esse ex nobis, disertis verbis docet, fidem mereri iustificationem, vt iam ostendimus: & in ipso lib. 1. Retract. cap. 23. vbi retractat quod olim dixerat initium fidei esse ex nobis; affirmat verissimè dictū esse, quod fides inchoat meritum. Porro S. THOMAS in 1. 2. quæst. 114. art. 5. dicit hanc propositionem: *Fides meretur iustificationem*; esse retractatam, si fides accipiatur pro fide solis viribus liberi arbitrij acquisita: in quo sensu neq; S. Augustinus accipit fidem, neque nos accipimus, cūm dicimus, fidem mereri de congruo iustificationem.

RESPONDEO secundò ad eandem obiectionem Aduersariorum, non solum gratis nos iustificari, licet Pœnitentia iustificationis gratiam mereatur, quia pœnitentia donum Dei est, vt iam diximus: sed etiam quia meritum istud, quod Patres agnoscunt ante remissionem peccatorum, non est meritum ex condigno, sed ex congruo, neq; illi merces ex iustitia, sed ex benignitate responder, ac breuiter non est meritum simpliciter, sed aliquo modo, vt semper loquuti sumus. Meritum enim ex condigno & simpliciter, non præcedit iustificandum, sed sequitur iustificatū, vt Augustinus scribit in Plat. 110. lib. de fide & operibus, cap. 14. lib. 1. ad Bonifacium, contra duas epistolas Pelagianorum, cap. 2. lib. de spiritu & littera, cap. 29. & 30. & lib. 1. ad Simplicianum, quæst. 2.

De hoc merito ex condigno, siue ex iustitia, loquens Concilium Tridentinum, sess. 6. cap. 8. dicit, iustificari hominem gratis, quia neq; fides, neq; opera, quæ iustificationem præcedunt, ipsam merentur: meritum enim ex iustitia, opponitur gratiæ, non autem meritum ex congruo, quod non in iustitia, sed in liberalitate fundatur. Et hoc modo de merito nimirum ex condigno, nos in primo libro dum mendacium Hæreticorum refutaremus, sæpè diximus, Contritionem non esse meritum, sed dispositionem iustificationis. De NEQUE omnia loca Patrum à nobis adducta, vbi Contritio sive Pœnitentia dicitur meritum, precium, satisfactio pro peccato; de merito, precio, & satisfactioe ex congruo accipi-

enda sunt, vt etiam loca Scripturæ: *Peccata tua elemosynis redime*, Daniel. 4. & similia.

CAPVT XIII.

Contritione perfecta cum voto Sacramenti suscipiendi, remitti peccata ante Sacerdotis absolutionem.

CTAVA quæstio est; Vtrum Contritio ante Absolutionem Sacerdotalem peccata remittat: si quidem Catholici Doctores communi consensu docere solebant, Contritionem si perfecta sit, & votum Sacramenti Baptismi, aut Absolutionis adiunctum habeat, omninò reconciliare hominem Deo, & peccata remittere, etiam antequam Sacramentum reipsa perciperetur.

Ceterum, nostro tempore Martinus Kemnitius in 2. parte Examinis, pag. 960. aperte repræhendit eos, qui Contritioni remissionem peccatorum tribuunt ante Absolutionem. Fuit etiam Doctor quidam ante paucos annos, qui in libro, quem de charitate conscripsit, aduersus communem sententiam docuit; Catechumenis & pœnitentibus, quamuis perfectè conuersis, & charitate flagrantibus, non remitti peccata siue reatum mortis æternæ, nisi cum vel baptizantur, vel reconciliantur ministerio Sacerdotum, nisi fortè in mortis articulo.

Et quidem cum Kemnitio, facili negotio controuersia finiri potest. Nam cum ipse, & omnes Lutherani contendant, sola fide hominem iustificari, & Absolutionem ea tantum de causa requirant, vt per eam annuncietur verbum Dei, ex quo fides à pœnitente concipiatur: si quis ante Absolutionem, vel ex lectione Scripturæ, vel ex memoria Baptismi, vel aliunde fidem concipiat, quomodo negare possunt eum iustificari etiam ante Sacerdotalem Absolutionem? Nonne Lutherus ipse in lib. de captiuitate Babylonica cap. de Baptismo, scripsit, hominem iustificari, modò credat, etiam si Baptismum non in nomine Domini, & proinde non verum & legitimum accipiat? & in assertione art. 12. nonne scripsit, vndecunque verbum audiatur, fidem concipi posse, & inde hominem iustificari, etiam si non per modum Absolutionis, sed per iocum, vel

N n n n ad